

การใช้สื่อเพื่อพัฒนาชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านโปง
ตำบลโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่

THE USE OF MEDIA FOR COMMUNITY DEVELOPMENT : A CASE
STUDY OF BANPONG VILLAGE

นคเวศ รังควัต

อ้อมทิพย์ เมฆรักษานิช แคมป์

NAKARATE RUNGKAWAT

OMTIP MEKRUGSAWANICH KAMPE

สาขาวิชานิเทศศาสตร์

ภาควิชาสังเสริมการเกษตร

คณะครุภัจจุบัน

มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เชียงใหม่

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) สภาพทั่วไปของชุมชน การรับสื่อและการใช้ประโยชน์จากสื่อ (2) ความต้องการและปัญหาของชุมชน และ (3) สื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาชุมชน ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านโปง ตำบลโปง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 137 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสัมภาษณ์และสื่อประเภทแบบโทรศัพท์มือถือรายการต่างๆ ทางการเกษตร ข้อมูลที่ได้ถูกนำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนชาวบ้านโปงมีอายุเฉลี่ย 44 ปี ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวนสมาชิกในครอบครัวเฉลี่ย 4 คน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง และมีอาชีพพ่อ ได้แก่ การปลูกไม้ดอกไม้ประดับและการทำสวน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายจ่ายมากกว่ารายได้ โดยพบว่ามีอัตราการถูดี้มเงินสูง และส่วนใหญ่มีที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 2.50 ไร่ต่อครัวเรือน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการมีอาชีพเสริมด้านต่างๆ ในเรื่อง 1) การเลี้ยงไก่ 2) การเพาะเห็ด 3) การปลูกไม้ดอกไม้ประดับ 4) การเลี้ยงหมู 5) การปลูกไม้ผล

และ 6) การเลี้ยงโคตามลำดับ โดยปัญหาในชุมชนบ้านโปงที่พูนมากที่สุด คือ รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย รองลงมาคือแรงงานรับจ้างไม่มีงานทำอย่างสม่ำเสมอและ/หรือว่างงาน

การเปิดรับสื่อของชุมชนทางด้านข้อมูลข่าวสารและความบันเทิงส่วนมากมาจากสื่อโทรทัศน์และวิทยุ ส่วนแหล่งข้อมูลทางการเกษตรส่วนใหญ่ก็รับจากสื่อโทรทัศน์และขอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน รวมถึงวิทยุ ซึ่งเป็นสื่อหลักฯ ที่ชุมชนได้รับ ส่วนสื่อในห้องถันที่ชุมชนได้รับการเผยแพร่ความรู้คือศูนย์ความรู้ประจำหมู่บ้านและหอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน ส่วนแหล่งชุมชนที่ผ่านไปมามากที่สุด คือบริเวณโรงเรียนบ้านโปง

สื่อที่มีประโยชน์ต่อชุมชนนั้น ผลการวิจัยพบว่าเป็นสื่อที่ผสมผสานกันคือขอกระจายข่าว รวมกับวิทยุและโทรทัศน์ รวมถึงตัวของผู้นำชุมชนด้วย ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องถึงสื่อที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับแล้วนำไปใช้ประโยชน์มากที่สุดคือ การประชุม, ปราศรัย, หอกระจายข่าวประจำหมู่บ้าน, และศูนย์เกษตรประจำตำบล ในด้านข่าวการเกษตร และการส่งเสริมการเกษตรฯ

สื่อที่เหมาะสมในการฝึกอบรม พบร่วมกับภาระภาระการสาธิตประกอบการปฏิบัติให้ดู และการได้ให้ทดลองปฏิบัติเอง เป็นวิธีที่ทำให้เข้าใจง่ายที่สุด และควรใช้สื่อหลักฯ อุย่างผสมผสานกัน ซึ่งสอดคล้องกับสื่อที่ต้องการให้ผู้นำชุมชนใช้ในการจัดการประจำชุมชนและฝึกอบรม

ในการทดสอบสื่อตามความต้องการส่งเสริมอาชีพของชุมชนจากทีมโทรทัศน์ทั้ง 6 เรื่อง พบร่วมกับทางด้านเนื้อหา ขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ รวมถึงระยะเวลาในการนำเสนอและความเข้าใจในเนื้อหาอยู่ในระดับดีมาก รวมถึงด้านภาพ ความชัดเจน การเรียงลำดับขั้นตอนต่างๆ อุยู่ในระดับดีมาก เช่นเดียวกัน ส่วนทางด้านของเสียงบรรยายอุยู่ในระดับดี เช่นเดียวกับเสียงดนตรีที่ใช้ประกอบส่วนที่ควรปรับปรุง คือ ความดังของเสียงดนตรีประกอบและคำศัพท์บางคำที่เข้าใจยาก

จากผลงานวิจัยได้มาซึ่งข้อเสนอแนะสำหรับการใช้สื่อเพื่อพัฒนาชุมชน โดยควรจัดให้มี 1) การจัดให้มีการส่งเสริมอาชีพ 2) สนับสนุนศูนย์ความรู้ต่างๆ ในชุมชน 3) การวางแผนการใช้สื่อเพื่อพัฒนาชุมชน และ 4) ผลิตสื่อที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชน

ABSTRACT

This study was conducted in order to study: (1) the general situation of the community, reception of communication media and benefits from using communications media; (2) needs and problems of the community; and (3) appropriate communications media for community development. Data respondents for this study consisted of 137 resident villagers of Ban Pong community in Tambon Pa Phai, Amphoe Sansai, Chiang Mai. Research tools consisted of questionnaire forms and various television tapes.

Summary of results

Results of the study showed that most residents of Ban Pong community had an average age of 44 years, attained fourth grade level, had an average of 4 family members, worked as casual laborers and had minor occupations such as cultivation of ornamental plants and gardening. Majority of the respondents had household expenses greater than their income. The study also found that they had very high borrowing rate and many of them owned lands at an average of 2.50 rai per person. This area was suitable for the conduct of supplemental livelihood such as: (1) chicken raising; (2) mushroom cultivation; (3) cultivation of ornamental plants; (4) pig raising; (5) planting fruit trees; and (6) cattle raising. Results also showed that many community residents had a problem about insufficiency of their income to pay for their household expenses, followed by non-regularity of their casual jobs and also, unemployment.

On the reception of the community towards communications media on information and amusements, the study found that they were mostly through television and radio communications. Information about farming was mostly received through television and village sound post together with radio which served as a basic medium of communications in the community. The local communication media in the community used for disseminating knowledge were the village news center and the village sound post. The area surrounding the Ban Pong school was considered the central community area for most villagers.

The communications media that provided the highest benefits to the community consisted of the combination of village sound post, radio and television including local community leaders. For continuity, the information that the study respondents had already received were then used mostly in meetings, speeches or remarks, village sound post and tambon farm center particularly on agriculture and agricultural extension.

Communications media that were appropriate for training were found to include lectures/ demonstrations with actual practice and self-trial which were believed to provide the highest understanding of information. The study suggested that there must be diverse communications media which might become appropriate to the media needs of the community leaders during meetings and training.

The testing of communications media based on the need to promote the livelihood of the community used television tapes on 6 topics. These consisted of the actual stages of farm practices and the period of time needed for presentation together with the understanding of the topic, which showed that they were highly needed by the community. These were followed by illustrations, clarity and sequencing of stages, which were also at a high level. On the other hand, the sound quality of lecture was at a fair level together with the sound quality of musical background. Those that need to be improved included the volume of accompanying music and the vocabulary used, which was sometimes hard to understand.

The study suggested that for the use of communications media for community development, they must include: 1) a promotion of livelihood; 2) support for various types of knowledge; 3) planning for the use of communications media for community development; and, 4) production of media that are appropriate for each community.